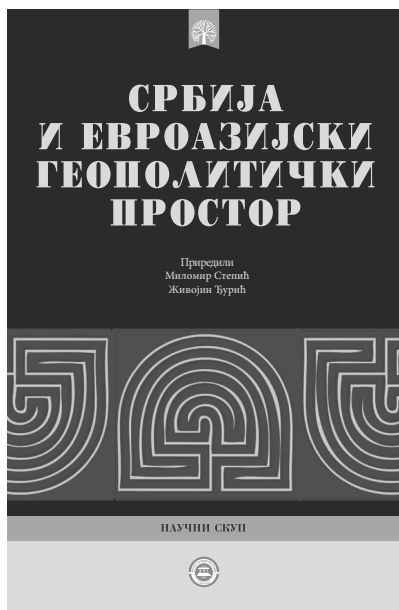

УДК 911.3::327(497.11)
"19/20"(082)(049.3)

Слађана Младеновић*

СРБИЈА И ЕВРОАЗИЈСКИ ГЕОПОЛИТИЧКИ ПРОСТОР

Приказ зборника: *Србија и евроазијски геополитички простор* (приредили Миломир Степић, Живојин Ђурић), Институт за политичке студије, Београд, 2013, 446 стр.

У организацији Института за политичке студије, у Београду је 7. новембра 2013. године одржан научни скуп под називом „Србија

и евроазијски геополитички простор“. Текстови излагања на научном скупу су објављени у виду зборника радова, и сврстани су у три целине.

Прва целина, под називом *Непролазна геополитичка и геоекономска динамичност Евроазије* обухвата четири текста, који се односе на идејну потку евроазијских интеграција. Милош Кнежевић, сарадник Института за политичке студије, и главни уредник часописа *Национални интерес*, је представио могуће разумевање Евроазије и евроазијства као семантичке конструкције и геополитичке идеје. Аутор је као један од основних проблема у поимању Евроазије истакао проблем разграничења Европе и Азије. Поред руског евроазијства, Кнежевић је разматрао турско и евроамеричко евроазијство. Последњи део рада се тиче односа Балкана и Евроазије, у оквиру кога је нарочито апострофирано питање односа према Евроазији и евроазијским интеграцијама у Србији. Бранко Крга, генерал-пуковник у пензији, некадашњи Начелник Генералштаба Војске Југославије и садашњи професор Академије за дипломатију и безбедност, је разматрао могуће основе изградње евроазијског геополитичког простора. Аутор је нагласио да су основе изградње Евроазије вишедимензионалне, и обухватају: 1) нове друштвене, политичке и

* Институт за политичке студије, Београд.

економске основе унутрашњег уређења земаља Евроазије; 2) безбедност земаља Евроазије и ширег простора, са потенцијалом да интеграциони процес у Евроазији постане мировни пројекат и 3) превазилажење цивилизацијских разлика и афирмација свих народа Евроазије, кроз проналажење модела културне и цивилизацијске толеранције. Последњи део рада се односи на ставове Србије о изградњи евроазијског геополитичког простора, чији је она потенцијални учесник. Жељко Будимир, виши асистент на Факултету политичких наука Универзитета у Бањој Луци, је Макиндеров геополитички поредак, који је конципиран на почетку XX века, искористио као подлогу за разматрање савремених евроазијских интеграција са становишта Русије. До почетка XX века, Русија је обухватила највећи део Хартленда, и наставила њиме да доминира до распада Совјетског Савеза. Основ позиционирања Русије као глобалног актера је интегрисање Хартленда. Без интегрисања централноазијских држава, Белорусије и Украјине, Русија би у потенцијалном Евроазијском савезу са Кином представљала слабијег актера. Небојша Вуковић, из гимназије „Светозар Милетић“ из Србобрана, је представио геокултурне аспекте евроазијства у делу Александра Панарина. На првом месту је схватање о Русији као о

посебној творевини, мешавини руско-православне и туркијско-исламске духовне парадигме. Затим, за успех евроазијске идеје је неопходан дијалог великих култура и религија на том простору. Коначно, Панарин је сматрао да се мора приступити стварању интерцивилизацијских и интеррелигијских универзалија, тј. учења која би одражавала духовно наслеђе Евроазије и представљала алтернативу западној културној доминацији.

Друга целина у зборнику радова је посвећена макрорегионима и „великим играчима“ на евроазијској шаховској табли. Радови у оквиру ове целине се тичу Европске уније, као и позиција Кине и Индије у геополитичком и геостратешком окружењу. Момир Булатовић, са Европског универзитета у Београду, је представио стварне проблеме са којима се суочава ЕУ, и образложио нестанак њене привлачне моћи. Економски параметри кризе у ЕУ су такви да производе поделе између држава чланица, јер Европска унија није у стању да реши проблеме због својих конструкционих својстава. Сви сценарији о опстанку евра, еврозоне, и саме ЕУ су такви да наводе на закључак о немогућности опстанка ЕУ у досадашњем облику.

Четири текста у оквиру ове целине су посвећена Кини. Рад Ју Хонгцзун, заменика министра за

Међународни развој у Централном комитету Комунистичке партије Кине и директора кинеског Центра за студије савременог света, се тиче промовисања односа између Кине и Средње и Источне Европе, као и односа између Кине и Србије. С једне стране, Кина са овим државама има добре економске односе, као и успостављене везе политичке, културне, научне и друге сарадње, а са друге стране, стратешко партнерство између Кине и Србије може да буде продубљено. Посебан аспект односа две државе се тиче традиционалног пријатељства и подршке Кине, како током 1990-их, тако и у најновијем периоду. Драгана Митровић са Факултета политичких наука и Драган Траиловић са Института за политичке студије су представили геополитичке последице кинеске енергетске стратегије у Централној Азији. Економски раст Кине је довео до рађања нове безбедносне претње – претње енергетске безбедности. Кина је због тога усмерена на енергетску сарадњу са државама Централне Азије и са Русијом. При том, Кина заступа економску сарадњу „на принципима обостране користи“, што државама Централне Азије пружа могућност избора алтернативног модела унутрашње организације државе и друштва и вођења спољне политике у односу на моделе које нуди Запад. Иван М. Зарић,

из Министарства одбране Републике Србије, је у свом раду представио евроазијску геополитичку и геостратегијску перспективу Кине. Раст војне моћи, проузрокован економским растом, као и концентрација привреде у приобалној области Кине условљава избор приоритета за будуће наступање. Таласократски правац који ће Кина заузети је усмерен ка супротстављању америчком „обуздавању“ у азијско-пацифичком региону. С друге стране, да би Кина могла да изабере овај правац, потребна јој је ситуација смањеног притиска на телуократском нивоу, тј. у односима са евроазијским државама, а пре свега са Русијом. Кина би могла да буде прва велика сила која ће ускладити свој таласократски и телуократски потенцијал. На примеру Кине је Зоран Петровић Пироћанац са Института за политичке студије изнео аргументе у корист Евроазијског савеза уместо Европске уније. Кинеско друштво се и у XXI веку руководи идејом хармоније, која представља константу кинеске мисли и развоја. Алтернатива НАТО и ЕУ, која израња у виду земаља БРИКС, је навела аутора на формулисање предлога српској политичкој класи за сарадњу са Евроазијом, у вези са реализацијом пројекта изградње пловног пута Морава-Вардар.

Марко Пејковић са Института за политичке студије је у свом

раду анализирао геополитику Индије у евроазијском контексту. Аутор је на почетку рада представио геополитичке тенденције у индијској историји до стицања независности 1947. године, као и положај јужне Азије у класичним геополитичким концептима, да би затим анализирао односе Индије са кључним играчима на евроазијском простору, Русијом, САД и Кином. Константа индијске спољне политике, која проистиче из њене традиције и културе, јесте склоност ка средњем путу.

Трећа целина у зборнику радова носи назив *Евроазијске интеграције: српско геополитичко и геоекономско становиште*. Миломир Степић са Института за политичке студије је разматрао географске и етно-цивилизацијске основе евроазијског геополитичког интегрисања Србије. Аутор је разматрао компатибилност српског чиниоца са трансатлантизмом и (нео)евроазијством, имајући у виду будућу мултиполарну структуру света и хетерогеност евроазијског простора. Основно питање је да ли мали народи и државе могу да избегну наметнуте интеграционе процесе, и да остану неутрални, али не и изоловани. Закључак аутора је да је геополитичко приклањање половима моћи неизбежно, а да је позиционирање Србије као неутралне државе неоствариво и погубно. Елена Георгиевна Поно-

марева са Московског државног института за међународне односе Министарства спољних послова Руске Федерације је на примеру Србије представила енергетску дипломатију Русије као фактор евроазијских интеграција. Енергетска дипломатија је релативно нови вид спољнополитичке делатности, који је прилагођен развоју друштва у пост-индустријској епохи. Иако нов, то је један од најјачих механизма остваривања државних интереса. Енергетска дипломатија Русије је приоритет деловања ове државе, а посебно се испољава на простору Балкана и Србије. Бранимир Куљанин са Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци је разматрао однос Срба према четири правца руског евроазијства: 1) цивилизационом (источно-хришћанском, тј. православном), 2) етничком – словенском, 3) словенско-туранском (хришћанско-исламском) и 4) азијско-тихоокеанском (који означава премештање седишта света из атлантског у тихоокеански басен). У контексту Четвртог светског рата, који је Америка повила за поробљавање Евроазије и успостављање *Pax Americana*, аутор посматра савремена дешавања на евроазијском простору, и закључује да српска евроазијска геополитика треба да се усмери на Исток, који постаје привредно и друштвено средиште света. Рад Душана Пророковића из Центра

за стратешке алтернативе ставља нагласак на евроазијство као средство за стабилизацију прилика и успостављање поверења између православних и муслиманских народа на Балкану, пре свега ослањањем на традиционалне вредности као основу за „сарадњу цивилизација“. Наиме, теорија Семјуела Хантингтона о „сукобу цивилизација“ је прерасла у средство спровођења атлантистичких циљева, тиме што су САД употребиле исламски свет против околних цивилизација, а пре свега православне. Тиме Хантингтонове „кржаве границе ислама“ прерастају у „кржаве границе између исламске и православне цивилизације“. Благоје С. Бабић, универзитетски професор и научни саветник у пензији, је представио геоекономску страну односа Србије и Евроазије. Геоекономија представља тежњу за овладавањем економским простором ради успостављања трговинске и технолошке премоћи, ослањањем на економска средства. Србија ниједан избор који се пред њу поставља – истрајавање на неутралности, избор Европске уније или Евроазије – не би смела да сматра „избором без замене“, да не би била трајно изложена уценама. Аутор најбољим решењем за Србију сматра „Све-Европу“, односно заједницу између Владивостока и Даблина или прерастање у „балканску Швајцарску“. Алек-

сандар Саша Гајић са Института за европске студије је у свом раду извршио анализу савременог геополитичког положаја Србије, која се налази у геополитичком процесу између Европске уније и Евроазијског савеза. Србија и околне земље у којима живе Срби су из фазе полуокружења постале потпуно окружене чланицама ЕУ и НАТО. С обзиром на то да Србија геополитички тавори у предворју ЕУ, постоје два основна сценарија даљег односа ова два ентитета. Уколико би у ЕУ победила атлантистичка опција, Србија би представљала још једно средство за пацификацију Немачке. Уколико би Немачка „преузела“ ЕУ, Србија би тек у крајњој инстанци приступила Европској унији, да би се спречио напредак Турске, или би ЕУ одлучила да подели Србију са Турском. Сви ови неповољни сценарији, према мишљењу аутора, могу бити избегнути уколико дође до надјачавања континенталног утицаја из Хартленда, што би могло да уследи тек након реинтеграције постсовјетског простора.